

kunnen worden, en dus ook Judas niet. En dat ware voor hem verreweg het beste geweest.

Is nu het gespaard blijven der menscheit sedert onzen zondeval in het Paradijs voor Judas genade?

En zoo ook, dat Judas als Israëliet geboren is, en kennis van den Heere kreeg, en Zijn discipel mocht worden, op zichzelf uitnemende voorrechten, het is hem alles door zijne zonde tot verzwaring van oordeel geworden. En niet zonder Gods bepaling. De Zoon des menschen gaat wel henen, gelijk van Hem geschreven is, zeide onze Heiland, hoewel Hij daarnaast onverzwakt bleef handhaven: maar wee dien mensch door welken de Zoon des menschen verraden wordt! het ware hem goed zoo die mensch niet geboren ware geweest.

God heeft alle ding gewrocht om Zijns zelfs wil, ja ook den goddelooze tot den dag des kwaads, Spr. 16: 4.

Bij deze ontroerende feiten en woorden worden we voorzichtig.

Dan zijn we niet zoo terstond klaar met de simpele heenwijzing naar allerlei goede gaven, die de mensch ondanks den zondeval op aarde nog mag genieten, onder de herinnering, dat hij niets daarvan verdiend, maar het alles daarentegen verbeurd heeft, reeds van zijn vroegste bestaan.

Dat is wel alles waar.

Maar de vraag, of we daarbij kunnen spreken van genadebetoon, is daarmee toch nog niet beslist en voldoende beantwoord.

Want alles wat hier op aarde ontvangen wordt, heeft zijn eeuwige gevolgen, in verband met hetgeen de mensch er mee doet. Want wat de mensch zaait, dat zal hij maaien. Die in zijn eigen vleesch zaait, zal uit het vleesch verderfenis maaien, Gal. 6: 7-8. Daardoor kan het zijn, dat hetgeen hier nu aangenaam is, eere geeft, straks, in de eeuwigheid, te meer droefenis en smart werkt, vanwege het verkeerde gebruik, dat de mensch er van gemaakt heeft. Tot de rijken zegt Jacobus: Uw goud en zilver is verroest, en hun roest zal u zijn tot eene getuigenis, en zal uw vleesch als een vuur verteren, Jac. 5: 3. Het soortgelijke geldt van alle krachten en gaven, door God aan de menschen geschonken, maar door hen niet naar Zijn wil en in Zijn dienste besteed, maar aangewend tot zonde en tegen 's Heeren Woord: leven, gezondheid, kracht, verstands-gaven, zielshoedanigheden, moed, en wat er stoffelijks of geestelijks in dezen meer genoemd kan worden. Op zichzelf, d.w.z. afgezien van het mogelijke misbruik, dat de mensch er van maakt, en afgezien van de eeuwige gevolgen er van in verband met zondig misbruik, zijn dat alle goede gaven, wijl van God. Want alle goede gave en volmaakte gift is van boven, van den Vader der lichten afkomende, Jac. 1: 17. Alle schepsel Gods is goed, en er is niets verwerpelij, met dankzegging genomen zijnde, I Tim. 4: 4.

Maar wanneer we spreken van genade, bepaalt zich ons denken niet enkel bij de gaven zelve, noch bovendien daarbij, dat zij onverdiend en tegen verdienste ontvangen worden, en door God geschonken zijn enkel uit Zijne ongehoudene vrijmacht, maar vragen we onwillekeurig ook naar hare vrucht en uitwerking, niet slechts voor dezen tijd, maar ook met betrekking tot de eeuwigheid. Wat werken die op zichzelf goede gaven voor hare ontvangers ten slotte uit: heil, of ellende? Eerst wanneer zij hem waarlijk ten goede strekken, en hij er eeuwig heil uit verkrijgen mag, is hare ontvangst voor hem waarlijk genade.

S. GREIDANUS.

LITERATUUR EN KUNST

De straat in woord en beeld.

Menschen van de straat. — Bosch en Keuning N.V., Baarn.

De laatste jaren plegen verschillende bibliotheken, behalve een aantal romans, een groot werk te geven, doorgaans mooi verlicht, dat als eerste deel van een nieuwen jaargang nieuwe leden moet trekken.

Daar het meestal een boek is van groot formaat, met prachtige foto's en dus duur in prijs, krijgt de lezer het vermoeden, dat dit deel eigenlijk de hoofdzaak is, maar dat de bibliotheek er nog een paar romans bij cadeau geeft.

Het is natuurlijk niet de bedoeling van de uitgevers, romans zoo laag aan te laten slaan, dat ze als een extratie beschouwd worden bij den aankoop van een verzamelwerk. Misschien zelfs is er daarom zooveel werk van gemaakt, om het eerste deel extra-fijn te verzorgen, omdat het met de volgende deelen, romans, op één lijn moet gesteld worden, en dat nu uiterlijk en foto-versiering het gemis aan groote letterkundige waarde moeten vergoeden.

Het is inderdaad heel moeilijk om elk jaar vier of vijf goede romans te vinden, zooals het programma der bibliotheken onverbiddelijk eischt. Wil men bovendien dan nog, dat het goede christelijke- en ook nog onvervalste romans zullen zijn, dan moet men met eerbied vervuld zijn voor de uitgevers, die er de laatste jaren in slagen vrij goede, en soms zelfs zeer goede romans voor heel weinig geld, in soms fraai verzorgde uitgave, af te leveren. Als men de bibliotheken van nu vergelijkt met die van jaren geleden, dan bemerkt men een

zeer lofwaardig streven bij de uitgevers, om niet maar een massa bedrukt papier de huiskamers binnen te dragen, maar het gezin aan werkelijk goede lectuur, zooal niet literatuur, te helpen.

Maar daarover wilde ik eigenlijk niet spreken. Ook niet over de vraag of dat streven voortkomt uit concurrentiedwang of uit edeler motieven, evenmin over het gevaar, dat er ongetwijfeld steekt in het noodwendig moeten zoeken naar goede boeken, een gevaar voor de schrijvers namelijk, om hun talent geweld aan te doen.

Het is hier alleen mijn bedoeling te bespreken een nieuw verzamelwerk, dat als eerste deel der Opgang-serie verschenen is. En dan is het allereerst een heuglijk feit, dat zulk een boek, dat een blijvende plaats in huis gaat innemen, er zeer verzorgd en fraai uitziet. Liefde voor boeken krijgt men pas, als zulk een boek er mooi uitziet, dan gaat men het nog eens ter hand nemen, als het al gelezen is en voorkomt men, dat het in de lange reeks gelezen romans opgeslokt en vergeten wordt.

Nu zal het niet zoo gemakkelijk zijn, een boek samen te stellen, dat en als compositie en als letterkundig werk, in den smaak zal vallen. Immers, als de verzamelaar of uitgever van plan is een zeker onderwerp van verschillende kanten te laten bezien, dan worden meerdere schrijvers uitgenoodigd een stukje te schrijven dat in het verband past. Daarbij moet den schrijver een behoorlijke vrijheid gelaten worden. Doorgaans zal hij alleen weten voor welk soort werk het dienen moet, zelden zal hij een juist omschreven deel te bewerken krijgen. Het gevolg kan zijn, dat sommige onderdelen van het plan goed beschreven worden, andere er matig afkomen of in het geheel niet behandeld worden. De lezer krijgt dan wel een aantal verhalen te lezen, die op zichzelf groote waarde kunnen hebben, maar als geheel onbevredigd laten.

Als de opzet eenigszins vaag wordt gehouden, kan men daar niet te veel van zeggen, mits maar voldaan is aan de bedoeling in den algemeenen titel uitgesproken. Wanneer, zooals in het hier te bespreken boek, „menschen van de straat” in de verschillende verhalen moeten optreden, is er ruimte te over voor de auteurs, om een bepaald type, dat men op straat zal tegenkomen, naar het leven te teekenen. Men verwacht in zulk een werk b.v. niet de beschrijving van het leven van een heidebewoner.

Beantwoordt nu het hier genoemde werk aan dezen eisch? Ik geloof, dat het antwoord zal moeten luiden: gedeeltelijk wel en gedeeltelijk niet. Voor mij rees bij het lezen dezer novellen vaker de dreigende stad op, als gevaarlijk, zeden- en menschenbedervende massa, een monster, dat vernietigend werkt, dan dat mij op de straten dier stad enkele personen tegenkwamen, die mij bekender werden door het aan hen gewijde verhaal.

Het inleidend woord van B. Stroman gaat trouwens alleen over de stad, het typeerende dat de stad in een bepaalde provincie heeft. Hij gaat zelfs zoover, dat hij den vorm der stad, in vogelvucht gezien, van belang acht voor haar karakter. Voor een auteur, die zelf een boek op zijn naam heeft staan, getiteld „De Stad”, is dat niet vreemd. Zijn wensch, dat de synthese van de Nederlandsche stad uit de geboden verhalen mag oprijzen, kan moeilijk bevredigd worden, door de weinige novellen die dit boek omsluit.

Maar als dit werkelijk de bedoeling is, dat de personen van dit werk saam een totaal beeld zullen geven van wat een Nederlandsche stad is of beval, dan vind ik dit beeld zeer eenzijdig. Dan is het zelfs eenigszins „provinciaal”, waarmee ik bedoel, dat overweegt de indruk die een groote stad schijnt te maken op een platteland: een brok verderf, het graf der deugd, een zenuwslopend monster. In geen der stukken ontmoet men althans een energiek fabrikant, een ondernemenden reeder, een breedzienden architect, die hun stad groot en mooi maken, zoodat ze een symbool wordt ook van de goede karaktertrekken die er schuilen in ons volk.

Nu komen er stukken in het boek voor, die letterlijk niets met de stad te maken hebben, althans niet de beschreven persoon. Antoon Coolens „Straatmuzikant” is geen stadstype, maar een door een paar slimme stedelingen er tusschen genomen fantastisch, onpractisch boertje. „De wereldreis” van Jan Rozelaar geeft niet anders, dan de angstige dwaaltocht van een dorpeling door de stad, die als een lichtende en draaiende verleiding hem verbijstert.

Andere novellen geven wel een beeld van de stad, maar niet van de menschen er uit. „De groote stad maakt eenzaam”, tracht E. van Oostzee-Prinzen te bewijzen met voorbeelden, waarbij dat werkelijk het geval is, maar die onvoldoende zijn om de gegeven stelling te bewijzen. Het stuk van B. Stroman „Nacht over de stad”, werpt even licht over iets, wat men gewoonlijk niet ziet, het werk van den vreemdelingendienst. Heel interessant, maar vooral handelend over menschen die men niet ziet op straat. En zoo zijn er meer.

Is dan dit boek niet goed? Dat wil ik hiermee niet zeggen, maar alleen bedoel ik te wijzen op de moeilijkheid om zoo veel verhalen binnen één raam te brengen, zóó, dat de algemeene titel den inhoud der stukken dekt. Dat men dus, als men

van den titel uit de novellen gaat lezen, veel kritiek zou maken, die onrechtvaardig is voor de novelle op zich zelf, losgedacht van het geheel.

Want ook weer in dit werk staan prachtige stukjes van vertelkunst, verhalen die door vorm en inhoud zullen boeien. Ook minder goede, soms zelfs heel slappe. Andere met kleinere gebreken, b.v. de vele vreemde woorden, die Mevr. Kuiper-Van Oordt bezigt, verhoogen niet de duidelijkheid van sommige zinnen. En dat is jammer, want haar trant van schrijven is juist gericht op aanschouwelijkheid. De vereenzelviging van Calvinisme en homoeopathie, als geestigheidje door D. v. d. Stoep bedoeld, wekt vermoedens op van dorpsche bekrompenheid bij het eerste, door de herkomst der gewraakte geneesmiddelen uit den manufacturenwinkel. Noch voor het Calvinisme, noch voor de homoeopathie, hoe men daar ook over moge denken, lijkt me de geestigheid geslaagd.

De foto's nemen een afzonderlijke, en ruimtelijk, zelfs de eerste plaats in. Zij hebben geen dienende functie, als toelichting en belichting van de novellen, maar de lens vertelt op eigen wijze, wat tot het wezen der straat behoort. Uit fototechnisch oogpunt zijn ze bijzonder mooi. De kleur der morgen-, middag- en avondstraten is prachtig. Niet ieder zal ze kunnen waardeeren misschien, de foto's, die een fragment van een geheel „nemen”, een lantaarn, een autowiel enz.

Er zal wel veel over kunnen gesproken worden of dit losmaken van een ding uit zijn omgeving, waardoor er een zware nadruk op gelegd wordt, niet schaadte aan de waardeering van de werkelijkheid.

Er zijn dus ongetwijfeld bezwaren verbonden aan verzamelbundels, als hier er een gegeven wordt. Maar als men dit deel neemt om zijn foto's, om zijn verhalen en gedichten, dan maakt het een zeer goed figuur.

Dit kloekke, fraaie werk wekt liefde voor het boek op en zal een welkome huisgenoot zijn voor velen, in de gezellige huiskamer.

Gr.

H. S.

GEESTELIJKE ADVIEZEN

(Alle inzendingen, deze rubriek betreffende, aan Ds D. van Dijk, Akkerstraat 26, Groningen.)

Openbaringen.

Iemand stuurde mij een nummer van de „Gelderse Kerkbode”. Daarin wordt tegenwoordig geplaatst een feuilleton: „De kleine luyden van '86”, schrijver daarvan is Fred. van Meerten.

Daarin wordt o.a. verteld van een vrouw, die zoo gaarne van haar heil wilde zeker zijn en die zekerheid maar niet kon vinden.

Op een nacht worstelde ze met God. En dan gebeurt het.

En toen (zoo wordt daar verhaald) gebeurde het groote wonder.

Het was alsof de nacht op eenmaal wegluchte. Een groot licht verbijsterde haar oog, de kamer stond in sterk wit, vreemd licht en het was alsof een hand zacht over haar voorhoofd streek en ze hoorde een stem met zachte duidelijkheid haar toespreken: „Ik heb u in Mijn beide handpalmen gegraveerd”.

Toen was het weer duister.

Daarna maakt ze haar man wakker.

Hij denkt, dat ze gedroomd heeft. Maar zij zegt: „Nee man, ik heb niet gedroomd. Ik ben goed wakker, ik heb heelemaal nog niet geslapen. God is an mijn bed geweest. Nou weet ik het en ik laat het me nooit meer ontnemen. Frans, geen duivel kan het me weer ontrukken”.

De broeder, die mij dit nummer van deze Kerkbode toestuurde, vraagt nu: „is het werkelijk God, Die dat licht in de kamer deed schijnen, Die Zijn hand op het voorhoofd van die vrouw legde, Die de woorden sprak, waardoor die tobende vrouw tot zekerheid kwam?”

Mijn antwoord op die vraag is kort en bondig: „neen, dat was niet van God, dat was vrucht van overspannen verbeelding”.

En wel om deze reden.

Die vrouw verkeerde in hangen twijfel. Zie, zij behoorde tot de gemeente, tot Gods Bondsvolk.

Zij had de belofte, haar in den doop beteekend en verzegeld, dat God haar aannam tot Zijn kind, haar de zonde vergaf.

Nu had zij niet anders te doen, dan die belofte aan te nemen; dat mocht ze doen, dat moest ze doen.

Maar dat deed zij niet.

Aan die belofte had zij, meende ze, niet genoeg. Zij wilde weten, of zij wel een uitverkorene was. Zij wilde lezen in Gods Boek.

In stee van te gelooven en door het geloof te komen tot zekerheid der verkiezing, wilde ze eerst weten of zij een uitverkorene was om daarna te gelooven.

Nu komt het haar n staat gegrav heil, dat G Maar dat had gedaan keurd haar Zijn belofte Zij moe Zij had ge Indien dan zou H heb Ik u geven?

Bedroef, maar aanv Ik zei ze ken had”.

„Indie Wij hebl Naar onzi zaam. W hebben vo

Betje m hebben Zi baring ov

bijkwam. In de S wordi; en

rene is. Die vro hebben: „

Als God verteld w

dat verke Schrift te

op zulk ee daad, in

sehen, de Neen ha

zich daar God za

goedkeure brengen. Een he

van wat i De rijke

aarde zo ring op b

„Zij hel zij die

Moze: Aan de o

toegevoeg wekkend

Hetzelf de getu

Woord, l hebben”.

Trouw stemmen is ook i

komen z tot haar.

O wat Wie g

God was deed ho

Dat ko Voorw

meent ze wankele

Dezelf die een

Het wa

De m behoude

En m zegt teg

loovig C houd va

moeten De m

En m hechten

Antwi hechten

bij die dat dat

In de werkelij

's mans

En w

Of he

Is he

tegenov

het gee

dwinge

geven?

Wan

bij he

dwaash

Wan

zijn on

geloof

„Tot

zen, veel kri-
g is voor de
het geheel
an prachtige
door vorm en
goede, soms
ere gebreken,
levr. Kuiper-
duidelijkheid
er, want haar
aanschuwe-
alvinisme en
D. v. d. Stoep
dorpsche be-
herkomst der
aanufacturen-
toch voor de
er moge den-

, en, ruimte-
hebben geen
elichting van
eigen wijze,
ort. Uit foto-
ooi. De kleur
n is prachtig
misschien, de
eel „nemen“;

oken worden
jn omgeving
telegd wordt,
de werkelijk-

n verbonden
een gegeven
m zijn foto's,
aakt het een

de voor het
oot zijn voor

H. S.

IEZEN

fende, aan
roningen.)

de „Gelder-
woordig ge-
ten van '86“;
m.

vrouw, die
zijn en die

od. En dan

d) gebeurde

wegvluchtte.

g, de kamer
el was alsof
streek en ze
jkheid haar
handpalmen

aar zij zegt:
k ben goed
eslape. God
& het en ik
Frans, geen

deze Kerk-
werkelijk
ner deed
tel voor-
de woor-
tobbende

en bondig:
dat was
eelding“.

fel.
tot Gods

beteekend
t Zijn kind,

die belofte
d moest ze

niet genoeg.
corene was.

l geloof te
de ze eerst
daarna te

Nu komt die nacht. Zij verbeeldt zich, dat God
het haar nu vertelt, dat zij in Gods handpalmen
staat gegraveerd, en dat zij dus mag toeëigenen het
heil, dat God aan Zijn volk wil geven.
Maar dat kan niet zoo zijn, want als God dat
had gedaan, dan zou Hij daarmee hebben goedge-
keurd haar houding van ongeloof tegenover
Zijn belofte.
Zij mocht niet twijfelen, zij moest gelooven.
Zij had geen enkele reden om zoo angstig te zijn.
Indien God tot haar zou hebben gesproken,
dan zou Hij hebben gezegd: „vrouw, wat wilt ge;
heb Ik u niet duidelijk genoeg Mijn belofte ge-
geven?

Bedroef Mij dan niet langer door uw ongeloof,
maar aanvaard Mijn Woord“.

Ik zei zooeven: „indien God tot haar gespro-
ken had“.

„Indien“; maar ook dat doet God niet.

Wij hebben het Woord Gods, de Heilige Schrift.
Naar onze belijdenis is die Schrift genoeg-
zaam. Wij hebben daarin alles, wat wij noodig
hebben voor onze zaligheid en Godzaligheid.

Betje meende aan die Schrift niet genoeg te
hebben. Zij moest daar (meende ze) nog een open-
baring overheen hebben; iets, dat bij de Schrift
bijkwam.

In de Schrift staat, dat ieder, die gelooft, zalig
wordt; en dat ieder, die zalig wordt een verko-
rene is.

Die vrouw wilde nu ook nog de openbaring
hebben: „Betje is verkoren“.

Als God dus tot haar was gekomen, zooals hier
verteld wordt, dan zou Hij hebben toegegeven aan
dat verkeerde begeeren, „nog iets bij en boven de
Schrift te hebben“. En zou God dat ooit doen, om
op zulk een wijze den indruk te wekken, dat inder-
daad, in sommige gevallen, voor sommige men-
schen, de Schrift niet voldoende is?

Neen het is zeker niet Gods werk geweest, wat
zich daar voor het besef van die vrouw afspeelde.

God zal nooit op die wijze iemands ongeloof
goedkeuren en Zelf Zijn Woord in discredit
brengen.

Een heel sterk Schriftbewijs voor de waarheid
van wat ik hier schrijf hebben we in Lukas 16:29.
De rijke man wilde hebben, dat Lazarus naar de
aarde zou terugkeeren om zijn broers tot bekee-
ring op te wekken. Maar hem wordt geantwoord:
„Zij hebben Mozes en de Profeten, dat
zij die hooren“.

Mozes en de Profeten, dat is de Schrift.
Aan de openbaring in die Schrift wordt alzoo niets
toegevoegd om haar betrouwbaarder of indruk-
wekkender te maken.

Hetzelfde zegt Jesaja 8:20: „Tot de wet en tot
de getuigenis, indien zij niet spreken naar dit
Woord, het zal zijn, dat zij geen dageraad zullen
hebben“.

Trouwens heel de Schrift is vol van de roep-
stemmen om het Woord te aanvaarden en nergens
is ook maar één aanwijzing, dat God tot ons
komen zal, zooals Betje meende, dat Hij kwam
tot haar.

O wat is zulk een beschouwing gevaarlijk.

Wie gaf aan die vrouw de zekerheid, dat het
God was, die dat licht deed schijnen, dat Woord
deed hooren, die hand haar op het hoofd legde?

Dat kon toch ook wel de duivel zijn?

Voorwaar, wie op zulk een grond van zijn heil
meent zeker te mogen zijn, die bouwt wel op heel
wankelen grondslag.

Dezelfde schrijver vertelt ook van een moeder,
die een kind van een paar jaar oud had verloren.
Het was een kind des Verbonds.

De moeder durft niet aanvaarden, dat dat kind
behouden is.

En nu bidt ze den Heere om een teeken. Zij
zegt tegen den Heere: „indien vandaag een ge-
loovig Christen mij bezoekt, dan geloof ik het be-
houd van mijn kind. Geef mij zoo iemand te ont-
moeten“.

De man komt en de vrouw is gerust.

En nu de vraag: „welke waarde is hieraan te
hechten? Is dat zonde?“

Antwoord: Daar is absoluut geen waarde aan te
hechten. Hoe vaak zou er niet een kind van God
bij die vrouw gekomen zijn; welk bewijs had zij,
dat dat ditmaal was een antwoord op haar gebed?

In de tweede plaats: hoe wist zij, dat dat nu
werkelijk een geloovige was. Zij kon toch niet in
„mans hart kijken“?

En waar blijft dan de zekerheid?

Of het zonde is? Natuurlijk!

Is het geen geringschatten van —, geen ongeloof
tegenover Gods belofte aan onze kinderen? Zou
het geen zonde zijn God een teeken af te willen
dwingen, terwijl Hij ons Zijn Woord heeft ge-
geven?

Wanneer, wanneer zal men toch eens leeren
bij het Woord te leven en al die eigenzinnige
dwaasheden uit zijn leven weg te doen?

Wanneer zal men toch eens ophouden God met
zijn ongeloof te vermoeien en Hem door zijn on-
geloof den weg voor te schrijven?

„Tot de Wet en tot de Getuigenis“.

D. v. D.

HET BOEK VAN DE WEEK

Rondom de Kuiper-litteratuur.

IV.

Groen wil dus — zoo zagen we in ons voor-
gaande artikel — in geen geval een bevoorrechte,
een heerschende, een Staats-kerk; hij verlangt vol-
komen staatsrechtelijke gelijkheid der gezindten.

Hoe wil Groen dan de verhouding van Kerk en
Staat?

Om deze vraag te beantwoorden moeten we eerst
nagaan hoe Groen de kerk zag.

De Kerk — zoo zegt Groen ergens — is geen
Genootschap zonder onveranderlijkheid van grond-
slag, waarin dagelijks bij overeenstemming de gel-
digheid van een nieuwe leer of van elke leer be-
paald wordt! Neen: de Kerk is „een instelling
Gods, gevestigd op waarheden wier aanneming,
door alle tijden heen, den band der geloovigen,
het wezen der Gemeente, de eenheid der Kerk
vormt“¹⁾. Ze is „geen wetenschappelijk disputeer-
college, waar men naar eene onbekende Godheid
en naar eene verborgene leer der Godzaligheid
zoekt; maar wel, eene gemeenschap ter Godsver-
eering, wier levensvoorwaarde in geloofseenheid
en wier band tengevolge der opregtheid van over-
tuiging in aller belijdenis ligt“²⁾.

Het criterium van de Kerk ligt dus niet in ver-
anderlijke Reglementen of voorbijgaande leerstel-
lingen of grillen van een tijdelijk zegevierende
partij, maar in de onveranderlijkheid van het ge-
loof dat in de menigvuldigheid en overeenstem-
ming der vormen van belijdenis aan het licht is
gebracht, in het levend en blijvend Formulier; in
een, hetzij geschreven, hetzij niet geschreven Sym-
bool, waarin te allen tijde de eenzelvigheid van
haar wezen, de voortdurende van haar persoonlijk-
heid zich openbaart.³⁾

„Het eenige kenmerk eener Kerk is de waarheid
die zij belijdt en die bij tegenspraak of betwijfel-
ing, in woord of schrift, als haar grondslag en leus,
geformuleerd wordt.“⁴⁾ Of, anders gezegd: „De ge-
loovigen, en zij alleen, zijn, te midden van den
afval, de kern, de vertegenwoordiging, het over-
geleefde levensbeginsel van de Kerk“⁵⁾.

De handhaving van de waarheid, die de Kerk
belijdt is de voornaamste levens-eis der Kerk. De
handhaving of de verzaking van die waarheid be-
slust over haar voortbestaan of onder-
gang.⁶⁾ „Zonder handhaving van een regel, zon-
der geloofseenheid, op grond waarvan men belijdt
en uitsluit, zie ik geen Kerk“, zegt Groen letter-
lijk.⁷⁾

„Neem de leer weg: dezelfde personen gedeelte-
lijk of allen, kunnen, met aanneming van andere
begrippen, eene nieuwe kerk stichten; doch, al be-
lieft men den vorigen vorm, waar het wezen van
het kerkgeloof is veranderd, is er geen eenzelvig-
heid van de Kerk meer.“⁸⁾

„Eene kerk, waar elke meening toegelaten wordt,
mits haar overeenkomst met den Bijbel, niet be-
wezen, maar beweerd zij; eene kerk waarvan het
naanzijn op de eerbiediging dezer gelijkheid van
strijdige inzichten gebouwd is; eene kerk welke,
door eene verdraagzaamheid van zoodanigen om-
vang, tot onverdraagzaamheid tegen de waarheid,
zoodra deze zich levendig en krachtig betoont,
verplicht is; zoodanige kerk — welnu, wat is zij?“

Zij is hetgeen wij zelfven hebben erkend; een
tooneel van strijd en verwarring; geen kerk, ten-
minste geen Hervormde, geen Christelijke Kerk;
het regelmatig erf der voorstanders van al wat naar
het oordeel der Christenheid, dwaling of ketterij
is; waaruit degenen wien de Heilige Schrift een
leugen-profeet noemt, niet mag worden geweerd,
en waarin de belijder der waarheid, wanneer ook hij
aan dit beginsel van ongeloof hulde bewijst, wellicht in de
gevaarlijkste van alle dwalingen valt, de onderstelling
namelijk dat er tus-
schen voorstanders en verlooch-
naars van hetgeen hij als onmisbaar
beschouwt, kerkgemeenschap moge-
lijk is.“⁹⁾ Zulk eene kerk wordt „aldus tot eene
woonplaats voor een legioen dwalingen en tot een
soort van pandemonium“¹⁰⁾.

Zoo diep was Groen doordrongen van het hand-
haven der waarheid als levensvoorwaarde der
kerk, dat hij de hoofdgedachte van zijn, veel te
weinig bekende, magistrale werk: „Het Regt der
Hervormde Gezindheid“ aldus formuleert: „Ge-
loofseenheid het wezen eener Kerk“¹¹⁾.

1) Het Regt der Hervormde Gezindheid; p. VI, vgl. p. 42
en 45.

2) Het Regt enz.; p. 5.

3) Het Regt enz.; p. XIII.

4) Het Regt enz.; p. 66; vgl. p. 68; 100. Grondwetsher-
ziening en Eensgezindheid; p. 405.

5) Het Regt enz.; p. 115.

6) Het Regt enz.; p. IX.

7) Leerrijheid en Kerkbestuur; p. 23.

8) Het Regt enz.; p. 45.

9) Het Regt enz.; p. 170.

10) Het Regt enz.; p. 171.

11) Het Regt enz.; p. XI.

Dat Groen, aldus de Kerk ziende, erkenning
en handhaving van de leertucht in de Kerk
eischte, behoeft geen nader betoog.¹²⁾

De Hervormde of Gereformeerde Kerk van
Nederland heeft de waarheid, die over haar al of
niet bestaan uitsluitend beslist, beschreven in de
bekende „Formulieren van eenigheid“, waarin het
geloof der kerk opgeschreven en geconstateerd
wordt.¹³⁾ Zonder eenige onduidelijkheid betoogt
Groen: „De leer der Nederlandsche Hervormde
Kerk is uitgedrukt in haar drie Formulieren; de
Nederlandsche Geloofsbelijdenis, den Heidelber-
schen Catechismus, en de Leerregels van Dor-
drecht. Deze leer is het kenmerk der Gezindheid;
de Gezindheid heeft op de handhaving dezer ken-
merkende leer regt“¹⁴⁾.

Die formulieren zijn het onwraakbare getuigenis
van het voorvaderlijk geloof. Ze zijn niet de oor-
zaak, maar wel het bewijs van het kerkelijk
gezag der waarheden over welke dierbaarheid
en onmisbaarheid tusschen de leden der Her-
vormde Kerk geen verschil is. De Kerk heeft de
waarheden in haar symbolische geschriften vervat,
niet aangenomen, omdat zij in de Formulieren
staan, maar zij staan in de Formulieren, omdat

Deze gedachte: *Geloofseenheid het wezen der Kerk*, is
terag te vinden in al Groen's kerkelijke geschriften: *Adres
aan de Algemeene Synode der Nederlandsche Hervormde Kerk
enz.*; Leiden, 1842²⁾; p. 1 v. „geen Kerk zonder geloof; geen
geloof waarvan men niet rekenschap geeft, en dat men niet
belijdt“. (p. 5).

Aan de Hervormde Gemeente; Leiden, 1843; p. 76, 92.

*Kenninggeving aan den Kerkeraad der Nederlandsche Her-
vormde Gemeente van 's-Gravenhage*; (*Verspreide Geschriften*
II, p. 78 v.), vgl. p. 79: Groen spreekt daar van zichzelf en
zijn geestverwanten, „die van oordeel zijn, dat de Kerk een
leer, een grondslag, een belijdenis van erkende en onverander-
lijke waarheden bezit; in wier oog ter zijdestelling dezer leer
en vrije verkondiging van alle begrippen met de slooping eener
Kerk gelijk staat“ en p. 86: „dat kerkgemeenschap, bij weder-
zijdse bevestiging der grondslagen van elkanders geloof
ongrijmd is“.

Men leze ook de „Verklaring“ aangenomen op de bekende
vergadering van 18 Augustus 1848 in „Odeon“ te Amsterdam,
opgesteld door Groen. „Dat vrije verkondiging van elke leer in
de Nederlandsche Hervormde Kerk met de slooping dezer Kerk
gelijk staat. Dat haar bestaan onafscheidelijk is van de hand-
having der waarheden, waarop de Christelijke Kerk ten allen
tijde gerust heeft“. (*Verspreide Geschriften* II, p. 97, vgl.
Rullmann *Kerkherstel* p. 59 v.).

Antikritiek: „wanneer de eerste voorwaarde eener gewijzigde
organisatie niet in handhaving bestond der geloofseer, waarvan
het bestaan der Kerk (indien zij niet tot eene uitwendige kerk-
gemeenschap verlaagd wordt) afhankelijk is.“ (*Verspreide Ge-
schriften* II, p. 102.)

Leerrijheid en Kerkbestuur. In deze brochure klaagt
Groen: „Minder wellicht door den overmoed van het ongeloof,
dan door de onkerkelijke rigting van vele geloovigen, is het
thans zoo ver gekomen, dat het denkbeeld eener historische
kerk, op onveranderlijke grondslag, voor een afgesloten en
bijkans ongerijmd voorstelling geldt; dat elke herinnering aan
het regt der Gemeente op verkondiging van haar geloof als
kerkelijk en juridiek onanachronisme, tegenover het evangelische
en medische standpunt, weersin ontmoet, en dat onder hen,
wier kerkelijke bediening hun boven anderen de handhaving
van de leer oplegt, ook velen, wier geloofsijver voorbeeldig
mag worden genoemd, in de leerrijheid zouden berusten, indien
zij met hoortrijheid in verband was.“

„Ik houd deze losbändige beschouwing van den aard en
de geloofseenheid eener kerk, dit onkerkelijk beginsel, voor
eene gevaarlijke dwaling“, p. 6/7.

Zonder die geloofseenheid vervalt men „tot de ongerijmdheid
eener kerkgemeenschap enkel van reglement en tractement“, p. 8.

„Uitmennende geschriften tegen de Moderne Theologie zagen
dezer dagen het licht.“

Reden van dankbare blijdschap. Maar de vrucht daarvan zal
vergelijkelijk zijn op de Christelijke geloofseenheid, als voor-
waarde van kerkgemeenschap, geen acht geeft“, p. 13.

„Is er geen oorzaak? (1864) „geloofseenheid is voorwaarde
van kerkgemeenschap; de regel, de wet, door wier handhaving
de gemeente tegen gewetensdwang moet worden beschermd.
In de uitwendige kerk is gezag onmisbaar. De eenheid der
kerk mag niet gezocht worden in een reglement; evenmin in
de zedelijke eigenschappen des harten, hetzij van natuurlijke
opregtheid, hetzij bekeering en geestelijk leven, waarvan de
beoordeling boven menschelek bereik ligt.“

„Evangelie zonder wet, dat is, op kerkelijk terrein, sloo-
ping van de kerk“, p. 21/22.

„Als in de kerk het geloof onkerkelijk wordt zal het ongeloof
kerkelijk zijn; de kerkvorm zal aan ongeloofsversterking, aan
geloofsvervolg, dienstbaar worden gemaakt“, p. 23.

Bydrage voor Kerkgemeentelijk Overleg (1858). „Niet de
opgedrongen kerkvorm, maar het geloof der Gezindte is het
criterium van de Kerk“, p. 27.

„Laat in de vrijheid van ongodsdienst-predikatie worden be-
rust, dan is er geen christelijke kerk meer; dan is er een
pandemonium, waarin de Christen slechts onder voorwaarde
van het knielen voor den afgod eener onvoorwaardelijke
tolerantie geduld wordt. Of kan er nog van eene Hervormde
kerk spraak zijn, als men kerkregtelijk de verloochening van
alle geopenbaarde waarheid vrij en onverlet laat?“, p. 147/8.

Wat verlangt men? Eene algemeene kerk, zonder leerbegrip
en dus met leerrijheid, doch, let wel! met leervrijheid, behalve
voor hetgeen met die algemeenschap in strijd is. Eene kerk
zonder leerbegrip, of juist wellicht, die de ter zijdestelling
van elk leerbegrip tot leerbegrip verheft. Naar de eigenaardig-
heid dezer zondige kerk, heeft zij, met logische juistheid, de
ontkenning van het sektarische denkbeeld eener geopenbaarde
waarheid tot dogmatischen hoeksteen; heeft zij de vraag: wat
is waarheid? de altoosduurende twijfeling, tot leerstelligen
grondslag, p. 153.

Dit alles is nog maar een groep uit het vele materiaal over
deze kwestie.

12) Men zie: *Adres aan de Algemeene Synode* enz.; 1842;
p. 52, waar Groen van de Synode vraagt: „4. Aanvankelijke
revisie der kerkelijke Reglementen, ter handhaving eener Chris-
telijke kerkkracht, in leer en wandel...“

Verder, om maar enkele plaatsen te noemen:

„Is er geen oorzaak?“, p. 16, 23; *Natuurlijk of ongrijmd?*, p.
5; *Confessioneel of reglementair?*, p. 1; Vooral: *Bydrage voor
Kerkgemeentelijk Overleg*, p. 130 v.v. Men denke ook aan
Groen's dringende eisch tot „kerkregtelijke uitdrijving der
modernen“, *Parlement. Stud. en Schetsen*, XIV p. 25; XVI
p. 26; XV p. 32.

13) Het Regt enz.; p. 29.

14) *Aan de Hervormde Gemeente*; 1848; In: *Verspreide Geschrif-
ten*; II, p. 129 v.v.

Voor Groen's groote waardeering van de Dordtsche leer-
regels zie men b.v.: *Aan de Hervormde Gemeente*; p. 89.